

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİŐİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of International Social Research

Cilt: 16 Sayı: 101 Haziran 2023 & Volume: 16 Issue: 101 June 2023

Received: June 02, 2023, Manuscript No. jisir-23-102427; Editor assigned: June 05, 2023, PreQC

No. jisir-23-102427 (PQ); Reviewed: June 19, 2023, QC No. jisir-23-102427; Revised: June 26, 2023,

Manuscript No. jisir-23-102427 (R); Published: June 30, 2023, DOI: 10.17719/jisir.2023.102427

www.sosyalarastirmalar.com

ISSN: 1307-9581

SON DÖNEM TÜRKİYE'SİNDE HİNT ALT KİTASI MERKEZLİ HADİS ARAŞTIRMALARI: BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Fatma Aydın*

Öz

Türkiye'de ilahiyat fakültelerinin kurulmaya başlamasından itibaren, amaç sadece öğrenci yetiştirmek olmayıp İslam dini, tarihi ve coğrafyası üzerine ihtisas çalışmaları yapmak da bu kurumların başlıca hedeflerinden biri olmuştur. Bu kurumlar bünyesinde lisansüstü eğitim verilmeye başlanmasından itibaren İslam dinini pek çok açıdan ele alan yerli akademik çalışmalara kavuşulmuş, her geçen gün nicelik ve nitelik olarak gelişen bu çalışmalar sayesinde ciddi bir ilmi birikim meydana gelmiştir. Muhteva olarak bakıldığında ilmi akademik çalışmalar içerisinde, hadis-sünnet merkezli konuların ilk sıralarda geldiği rahatlıkla söylenebilir. Hadis ilmini çeşitli açılardan konu edinen akademik çalışmalar, nicelik ve nitelik olarak her geçen gün ilerleme gösterse de henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Hadis-sünnet merkezli konuların, tarihî ve coğrafi olarak çok geniş bir sahaya yayılmış olduğu gerçeği bunda etkili olmalıdır. Akademik hadis araştırmalarında, bu ilim açısından zincirin halkaları mesabesinde olup tarihin farklı devirlerinde hadis-sünnet bayrağını taşıyan ilim merkezleri, son zamanlarda odak noktası haline gelmiştir. Araştırmacıların dikkatini celbeden bu ilim merkezlerinden biri de Hint-Pakistan coğrafyasıdır. Bu çalışma, Türkiye'de Hint-Pakistan havzasını hadis ilmi açısından konu alan çalışmaları belirlemeyi, araştırmaların yoğunlaştığı bölge, dönem ve isimler hakkında tespitler sunmayı ve yeni araştırma alanları teklif etmeyi hedeflemektedir. Ortaya konulan tespit ve tekliflerin, ilmi mesaisini bu bölgenin hadis birikimine yöneltecek olan araştırmacılar için ufuk açıcı ve yön verici olması temenni edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis Coğrafyası, Türkiye, Akademik Hadis Araştırmaları, Pakistan, Hindistan.

HADITH STUDİES CENTERED ON THE INDIAN SUBCONTINENT IN RECENT PERIOD TURKEY: A BIBLIOGRAPHY ESSAY

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis Anabilim Dalı, fatma.aydin@bilecik.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6371-0673>

Abstract

Since the establishment of theology faculties in Turkey, the aim is not only to educate students, but also to carry out specialized studies on the religion and history and geography of Islam. Since the beginning of postgraduate education in these institutions, domestic academic studies that deal with the religion of Islam in many aspects have been achieved, and thanks to these studies, which are improving in quantity and quality every day, a serious scientific accumulation has occurred. In this accumulation, it can be easily said that the hadith-sunnah-centered issues come first when viewed as content. Although academic studies, which deal with the science of hadith from various aspects, have progressed day by day in terms of quantity and quality, they have not yet reached the desired level. The fact that hadith-sunnah-centered issues spread over a very wide area historically and geographically should be effective in this. In academic hadith studies, science centers, which are like the links of the chain in terms of this science, and which carry the hadith-sunnah flag in different periods of history, have recently become the focal point. One of these centers of science that attracts the attention of researchers is the geography of Indo-Pakistan. With the above-mentioned aspects, this study aims to determine the studies on the Indian basin in terms of hadith science, to present the findings about the region, period and names where the researches are concentrated, and to propose new research areas. It is hoped that the determinations and proposals put forward will be stimulating and inspiring for the researchers who will direct their scientific work to the hadith accumulation of this region.

Keywords: Hadith Geography, Turkey, Academic Hadith Studies, Pakistan, India.

GİRİŞ

Tarih boyunca hadis ve sünneti koruma, anlama ve sonraki nesillere aktarma konusunda yapılan çalışmalar hep devam etmiştir. Genellikle hadis alanındaki bu hizmette, her dönemde belli merkezler öne çıkmış; İslâm coğrafyasının muhtelif bölgeleri, hadis ilmini nöbetleşe omuzlaya gelmişlerdir. Faal olan bir bölgede duraklayan çalışmalar, başka bir bölgede yeniden hızlanmış ve deyim yerindeyse hadis ve sünnete hizmet görevi aksamadan nöbetleşe devam etmiştir. İslâm dünyasında bu görevi 18. yüzyıldan itibaren büyük ölçüde Hindistan bölgesindeki Müslümanların üstlendiği görülmektedir. Hint Alt Kıtası olarak da isimlendirilen bu bölge, günümüzde Müslümanların yaşadığı Hindistan'ın bazı bölgeleri ile Pakistan'ın oluşturduğu coğrafyadır.¹ Bu coğrafya, yüzyıllar boyunca hadis ilmine hizmet eden, sünnetin ihyası ve bidatlerle mücadele yolunda büyük çabalar gösteren hadis âlimleri yetiştirmiş ve böylelikle hadis tarihindeki yerini muhkemleştirmiştir. Hadis ilmindeki gayretlerini büyük bir ciddiyet ve kararlılıkla yüzyıllar boyu devam ettiren bu bölge, Türkiye'deki akademik hadis araştırmalarında hak ettiği yeri henüz bulamamıştır. Hint bölgesi, müstakil hadis araştırmaları için hala el değmemiş bir saha olarak durmasının yanında genel nitelikli hadis tarihi çalışmalarında da kendine

¹ Selahattin Polat (ed.), *Hadis Tarihi ve Usulü* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019), 99, 106.

gereken yeri bulmuş değildir. Hint alt kıtasında özellikle Bâbürlüler döneminde sistemli hale gelen ve sonrasında da geniş bir literatür oluşturan hadis ilminin, bu bölgedeki tarihi gelişimine yönelik müstakil araştırmalar ülkemizde sınırlı sayıda iken son zamanlarda bu bölgeyle ilgili akademik hadis çalışmalarında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu artışın, hadis alanında yeni araştırma sahalarına ihtiyaç duyulması, bölgeden ülkemize gelen misafir araştırmacıların çoğalması, bu coğrafyada oluşan hadis birikiminin özgün yönlerinin fark edilmesi gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünölmektedir. Bu çalışma, hadis tarihi, hadis âlimlerinin bölgedeki faaliyetleri, hadis ilimleri, hadis literatürü, hadis eğitimi ve tartışmaları açısından Hint alt kıtasını konu edinen ilmi akademik çalışmaların Türkiye’de, nicelik açısından ulaştığı seviyeyi ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kapsamda Hint-Pakistan bölgesindeki hadis birikimini ele alan kitaplar, araştırma makaleleri, yüksek lisans ve doktora tezleri, sempozyum, kongre ve çalıştaylarda sunulan bildiriler, yabancı dillerden yapılan tercüme yayınlar tespit edilebildiğı kadarıyla listelenecektir. Çalışma kapsamında, hem ülkemize dışarıdan gelerek bu sahada çalışmayı tercih eden yabancı araştırmacıların hem de Hindistan hadisçiliğine mesai harcayan yerli araştırmacıların çalışmaları belirlenmeye gayret edilecektir. Ayrıca Hindistan bölgesindeki hadis birikiminin tercüme vasıtasıyla ülkemize ne derecede aktarılabildiğı belirlenmeye çalışılacaktır.

Türkiye’de son dönem hadis çalışmalarının hem nicelik hem de nitelik açısından hangi seviyede bulunduğunu ortaya koyabilmek ve akademik çalışmalarda tekrara düşmeyi engelleyebilmek amacıyla bibliyografik çalışmalara her zaman ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaca yönelik olarak kaleme alınan belli başlı çalışmalar bulunmakla birlikte Hint-Pakistan bölgesi ile ilgili cumhuriyet dönemi boyunca ülkemizde yapılmış olan hadis çalışmalarını listeleyen bir bibliyografya henüz kaleme alınmamıştır. Bu alandaki boşluğu doldurmak amacıyla hazırlanan aşağıdaki liste çalışması, “Telif Çalışmaları” ve “Tercüme Çalışmaları” olmak üzere iki ana başlıktan oluşmaktadır.

1. TELİF ÇALIŞMALARI

Türkiye’de özellikle son on yılda lisansüstü akademik çalışmalarda Hint-Pakistan coğrafyası ile irtibatlı konular daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Yakın tarihlerde tamamlanmış ya da devam etmekte olan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki sayısal artış bunu açıkça göstermektedir. Aynı durum süreli yayınlar için de geçerlidir. Kitap ve kitap bölümü şeklindeki telif çalışmalarının ise diğer türlere nazaran daha az ve sınırlı sayıda olduğı dikkat çekmektedir.

1. 1. ESER MERKEZLİ ÇALIŞMALAR

Bu başlıkta bir hadis eserini genel veya özel yönleriyle inceleyip tanıtan, bir hadis âliminin görüşlerini tek bir eserini esas alarak inceleyen, belli bir eserde geçen hadisleri tahrir edip değerlendiren, hadis ilminin bir konusunu ya da problemini bir eser kapsamında tartışan akademik çalışmalar listelenecektir. Söz konusu akademik çalışmalar tezler, kitaplar, kitap bölümleri ve süreli yayınlar olmak üzere dört başlık altında tasnif edilecektir. Sempozyum, kongre ve çalıştaylarda sunulan yayınlanmış bildiriler kitap bölümleri içinde sıralanacaktır.

1.1.1. Tezler

1. Abduganiev, Asilbek, *Kandehlevî'nin (1898-1982) Fedâ'il-i Amal Eseri ve Toplumsal Etkisi (Tebliğ Cemaati Özelinde)*, Ankara Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar. (Devam Ediyor).
2. Akça, Sibel, *Şah Veliyullah Dihlevî ve "Hüccetullahi'l Baliğa" daki Hadisçiliği*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2000, Danışman: Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu.
3. Akdağ, Eyyüp, *Şah Veliyullah Dehlevî'nin Hüccetullahil Baliğa Adlı Eseri Işığında Hadis Anlayışı*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2000, Danışman: Doç. Dr. Kamil Çakın.
4. Aksoy, Metin, *Şah Veliyullah ed-Dihlevî (ö. 1176/1762) ve el-Müsevva Adlı Muvatta Şerhi*, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2018, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat Akkuş.
5. Çakmak, Kübra, *Fazlurrahman'ın İslamic Methodology in History İsimli Eserindeki Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi*, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2015, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fatma Kızıl.
6. Engin, Hayrullah, *Abdülhayy el-Leknevî'nin Hayatı ve el-Âsâru'l-Merfû'a fi'l-Ahbâri'l-Mevdû'a Adlı Eseri*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Özmen. (Devam Ediyor).
7. Hacabas, Yusuf, *Abdurrahmân b. Abdurrahîm el-Mübârekfûrî'nin Hadis İlmindeki Yeri ve Tuhfetü'l-Ahvezî Adlı Eseri*, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2020, Danışman: Prof. Dr. Abdullah Yıldız.
8. Koç, Ayşe, *Mevdûdî'nin Tefhîmu'l-Kur'an İsimli Tefsirindeki Hadislerin Tahriç ve Değerlendirilmesi (IV ve V. Ciltler)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2010, Danışman: Prof. Dr. Bilal Saklan.
9. Orhan, Abdullah, *İmâm-ı Rabbânî'nin Mektûbât'ındaki Hadislerin Tahriç ve Değerlendirilmesi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2018, Danışman: Prof. Dr. Özcan Hıdır.
10. Ögtem, Ramazan, *Abdülhayy el-Leknevî ve et-Ta'liku'l-Mümecced Adlı Eserinin Değerlendirilmesi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Doç. Dr. Halil İbrahim Kutlay.
11. Özçelik, Harun, *Çeşitli Yönleriyle Buhari Şerhi Feyzu'l-Bari*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora, 2002, Danışman: Prof. Dr. İbrahim Bayraktar. [Bu Şerh Muhammed Enver el-Keşmirî'ye Aittir].
12. Özdemir, Sevban, *Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin Kavâid fi Ulûmi'l-Hadîs Adlı Eserinin Değerlendirilmesi*, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı Yüksek Lisans, 2021, Danışman: Prof. Dr. Abdullah Karahan.

13. Rashıdı, Taj Mohammad, *Tefhîmu'l-Kur'an Tefsiri'ndeki Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi -VI. Cilt-*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Adil Yavuz.
14. Sadıker, Ömer, *Abdülhay Leknevî (v. 1304/1886), Hayatı, Eserleri ve el-Ecvibetü'l-Fâdile Adlı Eseri Özelinde Hadisçiliği*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı Yüksek Lisans, 2014, Danışman: Doç. Dr. Bekir Tatlı.
15. Sarıtaç Ergün, Fatma, *Tefhîmu'l-Kur'ân Tefsiri'ndeki Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi-VII. Cilt-*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Adil Yavuz.
16. Urgancı, İbrahim, *et-Ta'liku's-sabih Özelinde Muhammed İdris el-Kandehlevî'nin Hadis Şerhçiliği*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Özşenel.
17. Vahid, Muhammed Cuma, *Muhammed Zekeriyya Kandehlevî'nin Evcezu'l-Mesâlik ilâ Muwatta'ı Malik Eseri Bağlamında Hadisçiliği*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Muhammed Yılmaz. (Devam Ediyor).
18. Yakar, Emine, *Mevdûdî'nin Tefhîmu'l-Kurân İsimli Tefsirindeki Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi (I-II ve III. Ciltler)*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Prof. Dr. Adil Yavuz.
19. Yanık, Ayşe, *Radıyyüddin es-Sagâni ve ed-Dürri'l-Mültekat Adlı Eserinin Değerlendirilmesi*, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Zekeriya Güler.

1.1.2. Kitaplar

1. Agitoğlu, Nurullah - Uzundağ M. Sait, *Hindistan Ehl-i Hadis Ekolünde Şerh Geleneği -Azimabadi'nin (ö. 1911) Avnu'l-Ma'bud Adlı Eseri-*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2018.

1.1.3. Kitap Bölümleri

1. Agitoğlu, Nurullah, "Hadis Şerhlerinde "Sünnet'e Bağlılık" Üzerine Bir Değerlendirme: Azîmâbâdî'nin Avnu'l-Ma'bûd Şerhi Örneği", 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi, ed. Cenk YAVUZ - Ananda MAJUMDAR, 43-53, İKSAD Yayınevi, 2022.
2. Altuntaş, Mustafa Celil, "Osmanlı Hadis Eğitiminde Meşâriku'l-Envâr", *Osmanlı'da İlim Ve Fikir Dünyası: İstanbul'un Fethinden Süleymaniye Medreselerinin Kuruluşuna Kadar*, ed. Ömer Mahir Alper - Müstakim Arıcı, 147-178, İstanbul: Klasik Yayınları, 2016.
3. Demirel, Serdar, "Mustafa el-Azamî'nin Hadis İlmine Katkıları Bağlamında; "Studies in Hadith Methodology and Literature" Kitabının Tanıtımı ve Tahlili", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan, 237-252, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, 2019.

4. Kuzudişli, Bekir, "İsnâdın Yapısını Kavramak: Mustafa el-Azamî'nin Menhecü'n-nakd Örneği", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan, 225-236, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, 2019.
5. Vaseer, Eminullah, "Hind-Pakistan Yarımadası Alimlerinin İmam Buhari'ye ve Onun *Camiu's-Sahih*'ne Gösterdikleri İtina", *Büyük Türk - İslâm Bilgini Buhârî -Uluslararası Sempozyum-*, 65-74, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1996.

1.1.4. Süreli Yayınlar

1. Agitoğlu, Nurullah, "Şerhlerde Mehdilik Meselesi ve Sünnî-Şîî Tartışması: Azîmâbâdî'nin Ebû Dâvûd Şerhi Örneği", *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 9/18 (2017), 932-950.
2. Ahatlı, Erdinç - İnam ul Haq, "Şebbîr Ahmed Osmânî ve "Fethu'l-Mülhim bi-Şerhi Sahîhi'l-İmâm Müslim" Adlı Eseri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/37 (2018), 21-52.
3. Akgül, Yusuf, "Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin İ'lâü's-Sünen Adlı Eserine Dair", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (2014), 107-160.
4. Akgül, Yusuf, "Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin İ'lâsü's-Sünen Adlı Eserine Dair - 2", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/6 (2014), 103-168.
5. Aydın, Arafat, "Sahîh-i Buhârî Nüshalarına Dair Yeni Bulgular II: es-Sagâni Nüshası ve Türkiye Kütüphanelerindeki Yazmaları", *Hadis Tetkikleri Dergisi* 14/1 (2016), 7-50.
6. Çakmak, Kübra, "Fazlurrahman'ın Islamic Methodology in History İsimli Eserindeki Hadislerin Değerlendirilmesi", *Kesit Akademi Dergisi*, 5/18 (2019), 357-370.
7. Demirel, Hasan, "İmam Rabbânî'nin *Mektûbât* Adlı Eserinde Yer Alan Kudsî Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi", *İhtisas: İlmî ve Neşir Dergisi* 1 (2020), 137-184.
8. Erul, Bünyamin, "Muhammed Hamidullah'ın Sahîfetu Hemmâm b. Munebbih Adlı Eserinin Bazı Çevirileri Üzerine Bir Kritik", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57/1 (2016), 195-209.
9. Hatiboğlu, İbrahim, "Sünnetin Anayasal Niteliği (Sünnet ki Âinî Haysiyyet)", *Seyyid Ebu'l Â'lâ Mevdudi, İslam Araştırmaları Dergisi* 1 (Temmuz 1997), 231-235.
10. Özşenel, Mehmet, "Hadislerin Teâruzu Durumunda Mezheplerin Esas Aldıkları Temel Prensiplerine Dair Abdülaziz ed-Dihlevî'nin Bir Risâlesi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (2001), 501-503.

2. ŞAHİS MERKEZLİ ÇALIŞMALAR

Bu başlıkta bir hadis âlimini biyografik olarak ele alan, eserlerini tanıtan, onun hadisçilik yönünü inceleyen, belirli bir konu hakkındaki yaklaşımını ortaya koyan veya hadis ilminin bir konusunu belli bir âlimi esas alarak araştıran akademik çalışmalara yer verilecektir. Söz konusu çalışmalar tezler, kitaplar, kitap bölümleri, süreli yayınlar olmak üzere dört başlığa ayrılacaktır. Sempozyum, kongre ve çalıştaylarda sunulan yayınlanmış bildiriler kitap bölümleri içinde listelenecektir.

1.2.1. Tezler

1. Acaroğlu, Yunus Emre, *Leknevî ve İhtilâfu'l-Hadis*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yusuf Açikel.
2. Anar, İbrahim, *Enver Şah el-Keşmîrî'nin (ö. 1933) Hadisçiliği*, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2020, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Demir.
3. Arvasi, İbrahim, *Hadiste Hâşiye Geleneği (Muhammed b. Abdilhâdi es-Sindi (ö.1138/1726) Örneği)*, Bayburt Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Selçuk Coşkun. (Devam ediyor).
4. Ayçiçek, Erkan, *Mustafa el-Azami ve Hadisçiliği*, Malatya: İnönü Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Saffet Sancaklı. (Devam Ediyor).
5. Baytar, Şeyma Nur, *Mevdûdî'nin Hadis Anlayışı*, İstanbul Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Hansu. (Devam Ediyor).
6. Çerçibaşı, Hale, *Muhammed Hamidullah ve Çağdaş Hadis Araştırmalarındaki Yeri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalı, Yüksek lisans, 2008, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar.
7. Çoban, Ramazan, *Abdülhak Dihlevi/Dehlevi ve Hadisçiliği*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Özşenel. (Devam Ediyor).
8. Dalatı, Abdulkarim, *el-İmam Abdullhayy el-Leknevi ve Cuhuduhu fi'-Sunneti'n Nebeviyye / Imam Abdullhay el-Leknevi ve Nebevi Sünnetteki Çalışmaları*, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Arapça, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Thamer Hatamleh.
9. Ergen, Mevlüt, *19. Yüzyıl Muhaddislerinden Abdülhay el-Leknevî² (1304/1886)'nin Hadisçiliği*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2001, Danışman: Prof. Dr. Bilal Saklan.
10. Karacelil, Ali, *Muhammed Abdullhay Leknevî'nin (ö.1304/1886) Hadis Anlayışı*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Doç. Dr. Muhammet Yılmaz. (Devam Ediyor).
11. Kaval, Selim, *Safiyüddîn el-Hindî el-Urmevî ve Hadis*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Arif Gezer. (Devam Ediyor).
12. Khamıdov, Odıl, *Eşref Ali Tehânevî'nin Hayatı, Hadis İlmindeki Eserleri ve Görüşleri*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Doç. Dr. Halil İbrahim Kutlay.

² Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın tez merkezinde, bu çalışmanın adı, "19.yy muhaddislerinden Abdullhay el-Luknevi (1304/1886)'nin hadisçiliği" olarak kaydedilmiştir.

13. Mertoğlu, Hilal, *Abdu'l-Hayy el-Leknevi'nin Hayatı ve Hadis Anlayışı*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2003, Danışman: Doç. Dr. Mehmet Emin Özafşar.
14. Öztürk, Merve, *Muhammed Âbid es-Sindî (ö. 1257/1841) ve Hadisçiliği*, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Doç. Dr. Ebubekir Sifil.
15. Sarıcı, Nuran, *Şah Veliyyullah Dihlevî'nin Hadis ve Sünnet Anlayışı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Özşenel. (Devam Ediyor).
16. Tekin, Muhammet Ali, *Zafer Ahmed Osmânî Tânevî ve Hadisçiliği*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, 2020, Danışman: Prof. Dr. Adil Yavuz.³

1.2.2. Kitaplar

1. Aybakan, Bilal (ed.) - Sarıkaya, Abdüssamet (ed.), *Muhammed Mustafa el-Azami: Hayatı, Fikirleri, Katkıları [Uluslararası Muhammed Mustafa el-Azami Sempozyumu (Hayatı, Fikirleri Ve Katkıları)]*, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.

1.2.3. Kitap Bölümleri

1. Akram, Sumaiya, "al-Azami's Contribution to The Field of Hadith Studies in Light of Modern Western Scholarship", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 595-620, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
2. Azami, Aqil M., "Sheikh al-Azami's Pioneering Work on Qur'an Hadith-Bringing Them Into The Digital Era", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 60-77, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
3. Hatiboğlu, İbrahim, "Bir İslâm Araştırmacısı ve Hadisçi Olarak Muhammed Hamîdullah", *Hayatı, Kişiliği ve Düşünceleri ile Muhammed Hamîdullah Sempozyumu*, 127-134, İstanbul: Şenyıldız Matbaacılık, 2005.
4. Hıdır, Özcan, "Mustafa el-Azamî'nin Oryantalistik Kur'ân-Hadis Literatüründeki Algısı (Ve Etkisi)", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 399-410, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
5. Karagözoğlu, Mustafa Macit, "Mustafa el-Azamî'nin Hadis Çalışmalarını Farklı Kılan Neydi?", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 253-258, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.

³ Bu çalışma kitap olarak yayınlanmıştır. Muhammet Ali Tekin, *Haneî hadisçiliği: Zafer Ahmed Tanevi örneği*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2021.

6. Özkan, Halit, "Muhammed Mustafa el-Azamî'nin Müşterek Ravî Teorisine Yaklaşımı", *Muhammed Mustafa El-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 441-447, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
7. Özşenel, Mehmet, "Hint Altıkatası Âlimlerinin Hadis İlmine Katkıları: Mustafa el-Azamî Örneği", *Muhammed Mustafa El-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 50-59, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
8. Öztürk, Merve, "Hicaz'da Sindli Bir Hadis Âlimi: Muhammed Âbid es-Sindî", 9. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı- III*, 3/153-166, 2021.

1.2.4. Süreli Yayınlar

1. Acaroğlu, Yunus Emre - Açık, Yusuf, "Leknevî'nin İhtilâfu'l-Hadis İlmine Yaklaşımı", *Tokat İlmîyat Dergisi [Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi]*, 9/1 (2021), 77-104.
2. Akdoğan, Muhammed, "Fettenî ve Eserleri Bağlamında Hadis İlmine Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8/1 (2021), 109-135.
3. Akyol, Aşur - İnam ul Haq, "XX. Yüzyıl Hint Yarımadasının En Önemli Hadis Âlimlerinden Halil Ahmed Sehârenpûrî: Hayatı ve İlmî Çalışmaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/61 (2018), 1107-1120.
4. Âşık, Nevzat, "Hicrî VI. Asırda Sahabi Olduğunu İddia Eden Ebu'r-Ridâ Reten el-Hindî ve Uydurduğu Hadisler", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (1992), 47-65.
5. Hatiboğlu, İbrahim, "Hadis ve Sünnet Terimlerine Farklı Bir Yaklaşım: Fazlurrahman'ın Hadis ve Sünnet Ayırımı", *Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim]* 1/1 (2001), 33-47.
6. Hatiboğlu, İbrahim, "Muhammed Mustafa el-A'zamî", *Hadis Tetkikleri Dergisi* 16/1 (2018), 179-190.
7. Hıdır, Özcan, "Oryantalizme Karşı Oksidentalizm: Hadis Oksidentalizmi -M. Fuad Sezgin ve M. Mustafa el-A'zamî Örneği", *Hadis Tetkikleri Dergisi* 5/1 (2007), 7-31.
8. Karataş, Mustafa, "Fazlurrahman and the Concept of Living Sunna", *EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler* -, 9/25 (2005), 123-130.
9. Köktaş, Yavuz, "Mevdudî'nin Hadisle İlgili Görüşleri ve Hadis Tahlilleri Üzerine", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 (2003), 13-52.
10. Köktaş, Yavuz, "Mevdudî'nin Hadisle İlgili Görüşleri ve Hadis Tahlilleri Üzerine II", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (2004), 145-168.
11. Nedvî, Selmân, "Hindistanlı Meşhur Muhaddis Selmân en-Nedvî ile Hayatı, Hint Alt Kıtası İlim Geleneği ve Düşünceleri Üzerine", haz. Halil İbrahim Kutlay, *Hadis Tetkikleri Dergisi* 13/1 (2015), 147-156.
12. Özçelik, Harun, "Muhammed Enver el-Keşmirî'nin Bazı Hadis Meseleleri Hakkındaki Görüşleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23 (2005), 185-216.
13. Özşenel, Mehmet, "Gelenek İle Modernite Arasında Bir Sentez Denemesi: Seyyid Süleyman Nedvî", *Dîvân: İlmî Araştırmalar* 2/21 (2006), 115-126.

14. Özşenel, Mehmet, "Muhammed Abdürreşîd en-Nu'mânî", *Hadis Tetkikleri Dergisi* 2/1 (2004), 225-229.
15. Şahyar, Ayşe Esra, "Hindistanlı Hadis Âlimi Muhammed Mustafa el-A'zamî (1930-2017)", *İslâm Araştırmaları Dergisi* 39 (2018), 183-190.
16. Uyar, Ahmet, "Sünnetin Tarihi Süreci Hakkında Fazlurrahman'ın Görüşleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12 (2002), 237-249.
17. Uzundağ, Mehmet Sait, "XIX. Asır Hindistan Hadis Alimi Sıddîk Hasan Han'ın Allah'ın Haberi Sıfatları ile İlgili Görüşleri", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19/1 (2014), 125-145.

3. HADİS TARTIŞMALARI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu başlık altında listelenecek çalışmalar daha önceki iki başlık dikkate alındığında sayısal olarak çok daha az ve sınırlı olduğu için alt başlıklara gerek duyulmamıştır. Hadis meseleleri hakkındaki tartışmalar modern araştırmaların yoğunlaştığı bir alan olmakla birlikte Hint-Pakistan coğrafyası bu açıdan henüz yeteri kadar araştırılmamıştır.

1. Chakrathody, Anas Alumthammal, *Hindistan'da Hadis Tartışmaları (XIX. - XX. yy.)*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Muhittin Uysal. (Devam ediyor).
2. Eraslan, Abdulvasıf, *Hamza b. Abdullah el-Melîbâtî'nin Hadis Problemleri ile İlgili Görüşleri Üzerindeki Tartışmalar ve Değerlendirilmesi*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2014, Danışman: Prof. Dr. Salahattin Polat.
3. Hatiboğlu, İbrahim, "Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî'nin Dinamik Sünnet Yorumu", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (2003), 29-49.
4. Hatiboğlu, İbrahim, "Mevdûdî ve Çağdaş Hadis Tartışmaları", *Mevdûdî: Hayatı, Görüşleri ve Eserleri*, ed. Abdülhamit Birışık, 63-88, İstanbul: İnsan Yayınları, 2007.
5. Hatiboğlu, İbrahim, *İslamda Yenilenme Düşüncesi Açısından Modernistlerin Sünnet Anlayışı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı Doktora, 1996, Danışman: Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir.⁴
6. Inam ul Haq, *Pakistan'da Hadis Tartışmaları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı Doktora, 2019, Danışman: Prof. Dr. Erdinç Ahatlı.⁵
7. Özşenel, Mehmet - Ahatlı, Erdinç, "XII/XVIII. Asır Hint Alkıtası'nda Hadis-Fıkıh Merkezli Tartışma Konuları -Tettev'î'nin Zebbü Zübâbâtî'd-Dirâsât'ı Çerçevesinde-", *Usûl: İslâm Araştırmaları* 5 (2006), 109-162.

⁴ Eser kitap olarak yayınlanmıştır. Hatiboğlu, İbrahim, *İslam Dünyasının Çağdaşlaşma Serüveni: Hint Alt Kıtası, Mısır Diyârı ve Türkiye Modernleşmesi Üzerine*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2020.

⁵ Eser kitap olarak yayınlanmıştır. *Pakistan'da hadis tartışmaları*, Inam ul-Haq, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2020, 428 s.

4. METODOLOJİYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Hint-Pakistan coğrafyası ile irtibatlı çalışmalar içerisinde en çok dikkat çeken konuların başında hadis şerhçiliği gelmektedir. Bölge âlimlerinin kaleme aldığı meşhur hadis şerhleri üzerine yapılan metodolojik araştırmalar sayısal olarak ön plana çıkmaktadır.

1. Akyol, Aşur, "Sünen-i Ebî Dâvûd'un Şerh-i, Bezlû'l-Mechûd fî Halli Sünen-i Ebû Dâvûd'un Yazarı, Kaynakları ve Şerh Yöntemi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 13/72 (2020), 894-920.
2. Akyol, Aşur, *Sehârenpûrî ve Bezlû'l-mechûd fî Halli Sünen-i Ebî Dâvûd'daki Şerh Metodu*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora, 2021, Danışman: Prof. Dr. Erdinç Ahatlı.
3. Akyüz, Bünyamin, *Mektûbât-ı Rabbânî'de Kurbiyet Terimi Çerçevesinde Hadislerin İşârî Yorumları*, Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Zafer Erginli.
4. Bozkır, Muhammet Cihat, *Muhammed Taki Osmani ve "Tekmiletü Fethi'l-Mülhim"deki Şerh Metodu*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Yunus Macit.
5. Cantürk, Seyit Ali, *Avnu'l-Ma'bud Çerçevesinde Azimabadi'nin Hadisçiliği ve Şerh Metodu*, Ankara Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. Kamil Çakın. (Devam ediyor).
6. Hatipoğlu, Yunus, *Siddık Hasan Han (ö. 1307/1890) ve Hadis Şerh Metodu*, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Prof. Dr. H. Musa Bağcı. (Devam ediyor)
7. Jjeh, Yousef, *Meokifül-İmâm Mollâ Aliyyü'l-Kârî mine'l-ehâdîsi'l-müşkile fi's-sıfâti'l-haberiyye fî kitabihî Mirkâtî'l-Mefâtih / İmam Molla Ali el-Kârî'nin Mirkatü'l-Mefâtih Kitabı Çerçevesinde Haberî Sıfatlarla İlgili Müşkil Hadislere Yaklaşımı*, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, İslam Araştırmaları Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Arapça, 2019, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Najmeddin Allıssa.
8. Koca, Mustafa Kemal, *Seyyid Şerif Cürcânî'nin Muhtasar Hadis Usûlü ve Leknevî'nin Zaferu'l Emânî İsimli Şerhindeki Metodu*, Trakya Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2016, Danışman: Doç. Dr. Arif Aytakin.
9. Koç, Mehmet, *Sindî'nin Şerh Metodu (Nesâî'nin Sünen'i Örneği)*, Sakarya Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Doç. Dr. Erdinç Ahatlı. (Devam ediyor).
10. Kutluay, İbrahim, "Bazı Oryantalistlerle Sezgin ve A'zamî'nin Erken Dönemde Hadislerin Yazılması Meselesine Yaklaşımları", *İslam ve Yorum III: Din, Bilim ve Medeniyet (Prof. Dr. Fuat Sezgin Anısına)*, 1/11-33, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2019.
11. Mermertaş, Yusuf Ziya, *Şebbir Ahmed Osmani ve Fethü'l-Mülhim'deki Şerh Metodu*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Salih Kesgin.

12. Mermertaş, Yusuf, “Şebbir Ahmet Osmânî'nin Hayatı, *Fethü'l-Müülhim* Adlı Eserindeki Şerh Metodu ve Ele Aldığı Temel Konular”, *HADITH 1* (2018), 88-111.
13. Yılmaz, Fethullah, “Azîmâbâdî'nin “Avn'ul-Ma'bûd” Adlı Ebû Dâvûd Şerhinin Metodolojik Açıdan İncelenmesi”, *EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler- 19/63* (2015), 93-117.

5. EKOL VE MEZHEP MERKEZLİ ÇALIŞMALAR

Hint Alt Kıtası, hadis-sünnet konularında fikir ayrılıklarına sahip olan ekollerin varlığıyla ve bu ekoller arasındaki fikrî çatışmalarla ön plana çıkan bir bölgedir. Bu ekoller sadece savundukları düşünce ve fikirlerle değil, aynı zamanda bölgedeki hadis eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmeleri sebebiyle de önem arz etmektedir.

1. Alkış, Büşra, *Mübârekpûrî'nin Ebkârû'l -Minen İsimli Eseri Çerçevesinde Hindistan'da Ehl-i Hadis-Hanefî İhtilafı*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Taha Çelik. (Devam ediyor).
2. Aydın, Ahmet, “Sömürge Hindistan'ında İslâmî Akımlar: Ehl-i Hadis Cemaati”, *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi* 11/1 (2019), 1-22.
3. Doyduk, Ahmet, *Kur'ânîyyûn Ekolünün Hadise Bakışı*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Prof. Dr. Ahmet Yıldırım.
4. Erkek, Yaşar, *Hanefî Mezhebinin Üç Mezhebin Fikhî Görüşlerine Karşı Kullandığı Hadisler (Tânevî'nin İ'lâü's-Sünen Adlı Eserinden Kitâbü'l-Hacc Bölümü)*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2019, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Tahir Dayhan.
5. Gürses, Serdar Murat, “İlk Dönem Ehl-i Hadis ve İbn Teymiyye Selefilikinin Hindistan Ehl-i Hadis Ekolüne Etkileri”, *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2022), 219-246.
6. Hardashov (Yıldırım), Hayrunnisa, *Hanefilerde Hadislerin Cem' ve Te'lîfi Tehânevî'nin İ'lâü's-Sünen Adlı Eseri Özelinde*, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Prof. Dr. Salih Karacabey. (Devam ediyor).
7. Karayığit, Kazım, *Tarihsel Süreçte Hindistan Ehl-i Hadis Ekolü*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Doktora, Danışman: Doç. Dr. Ahmet Bağlıoğlu. (Devam ediyor).
8. Shah Syed, Muhammad Masharib, *Pakistan'daki Diyobendî ve Barelvî Ekolleri Arasındaki Hadise Dayalı Tartışmalar*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2016, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tahir Dayhan.
9. Uzundağ, Mehmet Sait, *Hindistan Ehl-i Hadis Ekolü ve Sıddîk Hasan Han*, ed. Nurullah Agitoğlu, Ankara: Gece Kitaplığı, 2018.

10. Yılmaz, Fatih Mehmet, "Ebû Dâvûd'un Sünnet Bölümü Özelinde Ehl-i Hadis ve Diyobend Ekollerinin İtikat Anlayışları -Azîmâbâdî ve Sehârenfûrî Örneği-", *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (2021), 119-164.

6. COĞRAFYA MERKEZLİ GENEL ÇALIŞMALAR

Hadis ilminin Hint-Pakistan bölgesindeki tarihi serencamını detaylı bir şekilde ortaya koymayı hedefleyen sadece üç çalışma tespit edilebilmiştir.

1. Daudi, Halid Zaferullah, *Pakistan ve Hindistan'da Şah Veliyullah el Dehlevî'den (ö. 1176/1762) Günümüze Kadar Hadis Çalışmaları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora, 1994, Danışman: Prof. Dr. Mehmed Said Hatiboğlu.⁶
2. Özşenel, Mehmet, "Pakistan'da Hadis Çalışmaları", *İlim ve Sanat* 35-36 (1993), 73-77.
3. Özşenel, Mehmet, *Pakistan'da Hadis Çalışmaları*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hadis Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 1992, Danışman: Doç. Dr. İsmail Lütfi Çakan.⁷

7. TENKİT/ELEŞTİRİ/RED İÇERİKLİ ÇALIŞMALAR

Bu başlık altında bölge âlimlerinin birbirine yönelttiği eleştiriler, hadis-sünnet konularında oryantalist iddialara cevap sadedindeki tenkitleri, bu sahada yazılan reddiyeler hakkındaki çalışmalar listelenecektir.

1. Aya, Khalid Noaman, *تعقبات المباركفوري على الترمذي في جامعه أبواب الطهارة والصلاة أمونجاً / Mubarakfuri'nin Tirmizî'ye Cami'inde yaptığı itirazlar (Tahâret ve namaz örneği)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2022, Danışman: Doç. Dr. Abdullah Hikmet Atan.
2. Demirbilek, Büşra, *Halil Ahmed Sehârenpûrî'nin Bezlü'l-Mechûd Şerhinde Âzîmâbâdî'ye Eleştirileri*, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mesut Çakır. (Devam ediyor).
3. Erkmen, Sebahattin, "Joseph Schacht'ın "Fikhî Hadislerin Uydurulduğu" İddiasına M. Mustafa el-A'zâmî'nin Reddiyesi Üzerine", *İslam Araştırmaları ve Oryantalizm*, ed. Bilal Gökkr - Necmettin Gökkr, 145-182, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016.
4. Khan, Alam - Kuzudişli, Ali, "The Critique of Abul A'la Mawdudi on the Hadith Deniers in the Indian Subcontinent / Ebu'l A'la Mevdûdî'nin Hint Altıtası'ndaki Hadis İnkârcılarını Eleştirisi", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Amasya İlahiyat Dergisi]* 14 (2020), 81-98.
5. Kızıl, Fatma, "Mustafa el-Azamî'nin Oryantalistlerin Hadislerle İlgili Temel İddialarına Yöneltilmiş Tenkitlerin Değerlendirmesi ve Batı'daki İzdüşümü", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 448-459, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.

⁶ Bu çalışma kitap olarak basılmıştır. *Şah Veliyullah Dehlevî'den Günümüze Pakistan ve Hindistan'da Hadis Çalışmaları*, Halid Zaferullah Daudi, İnsan Yayınları, 2022.

⁷ Bu çalışma kitap olarak basılmıştır. *Pakistan'da Hadis Çalışmaları*, Mehmet Özşenel, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı, 2014.

6. Kızılkaya Yılmaz, Rahile, "Muvatta'ın Telifine Yönelik Oryantalist İddialara Muhammed Mustafa el-Azamî'nin Yaklaşımı", *Muhammed Mustafa el-Azamî: Hayatı - Fikirleri - Katkıları*, ed. Bilal Aybakan - Abdüssamet Sarıkaya, 577-591, İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, 2019.
7. Kurtuluş, Mehmet Sait, *Mübârekfûrî'nin Tuhfetü'l-Ahvezî Adlı Eserinde Aynî'ye İtirazları*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hadis Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2017, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Canlı.
8. Yaşar, İsmail - Ayşe Gültekin, "Muhammed Mustafa el-A'zamî'nin Joseph Schacht Eleştirileri ve Türk Akademisindeki Etkileri", *RUSUH: Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 2/2 (2022), 200-230.
9. Yaşar, İsmail, *Mustafa el-A'zamî ve Oryantalistlere Yöneltilmiş Eleştiriler*, Uşak Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gültekin. (Devam ediyor)

8. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMALAR

1. al-Zebarı, Zaidan Arif Noaman, *المقارنة بين منهجي العيني والكشميري في شرحهما لصحيح البخاري في كتاب الزكاة والحج والصوم / Aynî ve Keşmirî'nin Sahih-i Buhari Şerhlerindeki Metodlarının Karşılaştırılması (Zekat, Oruç ve Hacc Bölümleri Örneği)*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 2021, Arapça, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şule Yüksel Uysal.
2. Gürses, Serdar Murat, "Hanefî ve Ehl-i Hadis Prensipleri Açısından Keşmirî ile Mübârekfûrî'nin Tirmizî Şerhleri", *HADITH 3* (2019), 36-74.
3. Gürses, Serdar Murat, *Hanefî-Selefi Hadis Şerh Geleneği Açısından Keşmirî'nin el-Arfu's-şezî ve Mübârekfûrî'nin Tuhfetü'l-ahvezî İsimli Eserlerinin Karşılaştırılması*, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Doktora, 2018, Danışman: Prof. Dr. Saffet Sancaklı.
4. Özşenel, Mehmet, "Sahîh-i Buhârî Neşirleri: Sehârenpûrî Neşri ile II. Abdülhamid Neşrinin Karşılaştırılması", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 11/21 (2013), 454-484.

9. HADİS EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. Alumthammal, Anas Chakrathody, "Hindistan'daki Ünlü İslami Eğitim Merkezlerinin Hadis Öğrenim ve Öğretim Metodları", *APJIR- Academic Platform Journal of Islamic Research*, 5/1 (2021), 1-23.
2. Khan, Alam, "Devrû'l-Medarisi'l-Ehliyye fi Şibhi'l-Kareti'l-Hindiyeye fi Hidmeti's-Sünneti'n-Nebeviyye: Darü'l-Ulumi Diyubend ve Nedveti'l-Ulema Numuzecen / Hint Altkitasında Yer Alan Medreselerin Nebevî Sünnete Hizmetteki Rolü: Dâru'l-Ulûm Diyobend ve Nedvetü'l-Ulemâ Örneği", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2021), 165-178.
3. Mazhari, Nasiruddin, "Günümüz Pakistan Medreselerinde Dini Eğitim", *İslam Dünyasında Din Eğitimi ve Öğretimi: Türkiye Diyanet Vakfı I. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu*, ed. Abdulkadir Sylka - Esen Sezen Kılıç, 233-241, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, [t.y.].

4. Md Ruhullah, *Bangladeş'te Hadis Eğitimi ve Çalışmaları*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Betül Altıntaş. (Devam ediyor)
5. Yılmaz, İsmail, *Hindistan Nedvetü'l-Ulema Medresesi ve Hadis Eğitimi*, İstanbul Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Hansu. (Devam ediyor)

2. TERCÜME ÇALIŞMALARI

2.1. Kitaplar

1. A'zami, Muhammed Mustafa, *Hadis Metodolojisi ve Edebiyat*, çev. Recep Çetintaş (İstanbul: Usul Yayınları, 1998). [Orijinal kitap adı: *Studies in Hadith Methodology and Literature*]
2. A'zami, Muhammed Mustafa, *İlk Devir Hadis Edebiyatı ve Peygamberimizin Hadislerinin Tedvin Tarihi*, çev. Hulusi Yavuz (İstanbul: İz Yayıncılık, 1993). [Orijinal kitap adı: *Studies in Early Hadith Literature: with A Critical Edition of Some Early Texts*]
3. A'zami, Muhammed Mustafa, *İslam Fıkhu ve Sünnet: Oryantalist J. Schacht'a Eleştiri*, çev. Mustafa Ertürk (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996). [Orijinal kitap adı: *On Schacht's Origins of Muhammadan Jurisprudence*]
4. A'zami, Muhammed Mustafa, *Muhaddislerin Hadis Tenkit Yöntemi*, çev. M. Enes Topgül, M. İkbâl Aslan (2017). [Orijinal kitap adı: *Menhecü'n-nakd inde'l-muhaddisin: neş'etuhu ve târîhuhu*]
5. Dehlevi, Abdülaziz b. Şah Veliyyullah, *Büstânu'l-muhaddisîn*, çev. Ali Osman Koçkuzu (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1997).
6. Dihlevi, Ahmed b. Muhammed el-Medeni, *Hadis Ehli'nin Tarihi: Kurtulan Fırkanın Ehl-i Hadis Oluşunun Belirlenmesi*, çev. Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukabadi (İstanbul: Mercan Kitap, 2014). [Orijinal kitap adı: *Tarih ehli'l-hadis, ta'yinu'l-fırkati'n-naciyyeti ve enneha ta'ifetu ehli'l-hadis*]⁸
7. Dihlevî, Şah Veliyyullah, *Hüccet'ullah'il-Baliğa: Allah'ın Apaçık Delilleri*, çev. Ramazan Nazlı, 2 cilt (İstanbul: Hilal Yayınları, [t.y.]).
8. Dihlevi, Şah Veliyyullah, *Hüccetullahi'l-baliğa*, çev. Mehmet Erdoğan, 2 cilt (İstanbul: İz Yayıncılık, 2020).
9. Firuzâbâdî, Ebu't-Tahir Mecdüddin Muhammed, *İbadetleriyle Peygamberimiz*, çev. Rıfki Durgun (İstanbul: Şelale Yayınevi, 1979). [Orijinal kitap adı: *Sifrü's-saade*]
10. Hamidullah, Muhammed, *Hadis Tarihi ve Sahife-i Hemmam İbn Münebbih*, çev. Kemal Kuşçu (İstanbul: Beyan Yayınları, 2013).
11. Hindî, Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl fi süneni'l-akvâl vel-ef'âl*, çev. Hüseyin Yıldız vd., 22 cilt (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2021-2022).
12. Kandelevi, Muhammed Yusuf, *Hayatü's Sahabe*, çev. Ali Arslan, 4 cilt (Yüksel Yayıncılık, 2022).

⁸ Yavuz Köktaş, *Ehl-i Hadis Eleştirisi* adlı çalışmasında bu kitabı eleştirmektedir. Bk. Köktaş, Yavuz, *Ehl-i Hadis Eleştirisi*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2022.

13. Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Hayatü's Sahabe*, çev. Hanifi Akın, 2 cilt (İstanbul: Tahlil Yayınları, 2022).
14. Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Hayatü's Sahabe*, çev. Mehmet Karabulut - Cengiz Yağcı, 4 cilt (Huzur Yayınevi, 2021).
15. Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Muhtasar Hayatü's Sahabe*, çev. Mustafa Kasadar vd. (İstanbul: Ravza Yayınları, 2019).
16. Kandehlevi, Muhammed Yusuf, *Müntehab Ehâdis Hadislerden Demetler*, çev. Hayri Demirci (İstanbul: Gülistan Neşriyat, 2017).
17. Keşmirî, Muhammed Enver Şah, Hz. İsa'nın Nüzulü, çev. Selahattin Yıldırım - Serkan Demir (Ankara: Takdim Yayınları, 2021). [Orijinal kitap adı: *et-Tasrihu bima tevateru fi nüzulü'l-Mesih*]
18. Keşmirî, Muhammed Enver Şah, *Sahih-i Buhari Kitabı'ı-ıman Şerhi*, çev. Hamza Burak Çiçek (İstanbul: Tahkik Yayınları, 2020). [Orijinal adı: *Feyzu'l-Bârî 'alâ Sahîhi'l-Buhârî*]
19. Keşmirî, Muhammed Enver Şah, *Sahih-i Buhari Kitabı'ı-tevhid Şerhi*, çev. Mehmed Keskin (İstanbul: Tahkik Yayınları, 2021). [Orijinal adı: *Feyzu'l-Bârî 'alâ Sahîhi'l-Buhârî*]
20. Leknevî, Abdulhay, *Allah Rasulü'nün Sünnetini İhya Etmek*, çev. Sırrı Fuat Ateş (Ankara: Takdim Yayınları, 2019). [Orjinal kitap adı: *Tuhfetü'l-ehyar bi-ihyai sünneti'l-ebrar*]
21. Leknevî, Abdulhay, *Hadis Değerlendirme Kriterleri*, çev. Mahmut Yazıcı (Ankara: Takdim Yayınları, 2019). [Orjinal adı: *er-Ref' ve't-tekmil fi'l-cerh ve't-ta'dil*]
22. Leknevî, Abdulhay, *Hadis İlminin Temel Konuları*, çev. Harun Reşit Demirel (Ankara: Takdim Yayınları, 2019). [Orijinal kitap adı: *el-Ecoibetü'l-fazile li'l-es'ileti'l-aşereti'l-kamile*]
23. Leknevî, Abdulhay, *Sahabe ve Tabiinden Hadislerle İbadetin Önemi*, çev. Seyit Avcı (Konya: Serhat Kitabevi, 2011). [Orijinal kitap adı: *İkametü'l-hucce ala enne'l-ıksar fi't-taabbüd leyse bi-bid'a*]
24. Leknevî, Abdulhay, *Sünneti İhya Etmek (Tuhfetü'l-Ahyar)*, çev. Sırrı Fuat Ateş (Hikmetevi Yayınları, 2016). [Orjinal adı: *Tuhfetü'l-ahyâr bi-ihyâi sünneti Seyyi'il-ebrâr*]
25. Melibari, Hamza Abdullah, *Hadis Usulüne Yeni Yaklaşımlar*, çev. Muhittin Düzenli - Ayhan Ak (İstanbul: İnsan Yayınları, 2013). [Orijinal kitap adı: *Nazaratun cedide fi ulumi'l-hadis*]
26. Mevdudi, Seyyid Ebü'l-A'la, *Sünnet'in Anayasal Konumu*, çev. Durmuş Bulgur - Halid Zaferullah Daudi (Konya: Dizgi Ofset, 1997). [Orijinal kitap adı: *Sünnet ki a'ini haysiyet*]
27. Mevdudi, Seyyid Ebü'l-A'la, *Sünnetin Anayasal Niteliği*, çev. N. Ahmet Asrar, (İstanbul: Bengisu, 1997). [Orijinal kitap adı: *Sünnet ki a'ini haysiyet*]
28. Nedvî, Ebu'l Hasen Ali, *Hadise Giriş*, (İstanbul: Ravza Yayınları, 2019). [Orijinal kitap adı: *el-Medhal ilâ dirâsâti'l hadisi'n nebeviyyi's şerif*]
29. Nedvi, Muhammed Veliyyullah Abdurrahman, *Peygamberimizin (s.av.) Geleceğe Yönelik Haberleri*, Hüner Yayınevi, 2013. Orijinal adı: *Nübuatü'r-Resul*.
30. Nu'mani, Muhammed Abdurreşid, *İmam-ı A'zam Ebu Hanife (r.a.)'in Hadis İlmindeki Yeri*, çev. İbrahim Tüfekçi (İstanbul: Misvak Neşriyat, 2010). [Orijinal kitap adı: *Mekanetü'l İmam Ebi Hanife radiyallahü anh fi'l-hadis*]

31. Nu'mani, Muhammed Abdurreşid, *İmam-ı A'zam Ebu Hanife'nin Hadis İlimindeki Yeri*, çev. Enbiya Yıldırım (Ankara: Takdim Yayınları, 2020). [Orijinal kitap adı: *Mekanetü'l İmam Ebi Hanife radiyallahü anh fi'l-hadis*]
32. Osmani, Muhammed Taki, *Sünnetin Değeri ve Bağlayıcılığı*, çev. Mehmet Özşenel (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2022). [Orijinal kitap adı: *The Authority of Sunnah*]
33. Özafşar, Mehmet Emin - el-Azami, M. Mustafa - Hasan, Ahmed, *Oryantalist Yaklaşım İtirazlar: Bir Sünnet Savunusu ya da Sünnete İçerden Bakış*, der. ve çev. Mehmet Emin Özafşar (Ankara: Araştırma Yayınları, 1999).
34. Sagani, Radiyyüddin, *Meşariku'l-envar Tercemesi*, çev. Enver Baytan, 2 cilt (İstanbul: Enver Baytan Kitabevi, 1971).
35. Sıddıkî, Muhammed Zübeyr, *Hadis Edebiyatı Tarihi*, çev. Yusuf Ziya Kavakçı (İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları, 2004). [Orijinal kitap adı: *Hadith Literature; Its Origin, Development, Special Features and Criticism*]
36. Tânevî, Eşref Ali, *Hadislerle Tasavvuf*, çev. H. Zaferullah Davudi - Ahmed Yıldırım (İstanbul: Umran Yayınları, 1996). [Müellifin iki ayrı eserinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. *Hakikatü't-tarika mine's-sünneti'l-enika; en-Nüketü'd-dakika mimma yete'alleku bi'l-hakika*]
37. Tehanevi, Zafer Ahmed, *Yeni Usul-i Hadis*, çev. İbrahim Canan, (İzmir: Türkiye Öğretmenler Vakfı (T.Ö.V.) Yayınları, 1982). [Orijinal kitap adı: *Kavaid fi ulumi'l-hadis*]
38. Tehanevi, Zafer Ahmet el-Osman - Tehanevi, Eşref Ali, *Hadislerle Hanefi Fıkhı: Mukaddime: Hadis Usulü (Kavaid fi ulumi'l-hadis): İmam A'zam Ebu Hanife (r.a.) ve Muhaddis Ashabı*, çev. Macit Bilge (İstanbul: Misvak Neşriyat, 2018).
39. Tehanevi, Zafer Ahmet el-Osman - Tehanevi, Eşref Ali, *Hadislerle Hanefi Fıkhı*, çev. Ahmet Yücel vd., 20 cilt (İstanbul: Misvak Neşriyat, 2006-2016). [Orijinal kitap adı: *İ'laü's-sünen*]
40. Tehanevi, Zafer Ahmet el-Osman, *Hadis Usulü*, çev. Selman Keleş, (Ankara: Takdim Yayınları, 2020). [Orijinal kitap adı: *Kavaid fi ulumi'l-hadis*]
41. Usmani, Muhammed Taqi, *Sünnet'in Bağlayıcılığı*, çev. İbrahim Kutluay (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017). [Orijinal kitap adı: *The Authority of Sunnah*]

2.2. Süreli Yayınlar

1. Adams, Charles J., "Bazı Çağdaş Müslümanların Nazarında Hadisin Otoritesi -Mevdudî'nin Hadis Anlayışı- = The Authority of The Prophetic Hadith in The Eyes of Some Modern Muslims", çev. Nedim Alpdemir, *İslâmî Araştırmalar*, 7/3-4 (1994), 291-303.
2. Ahangar, M. Altaf Hussein, "Muhammed İkbâl ve Hadis: Hukukî Hadislerle İlgili Bir Bakış Açısı", çev. Yavuz Köktaş, *Ekev Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler -*, 2/2 (2000), 29-46.
3. Azimabadi, Allame el-Hafız Ebu't-Tayyib Şemsü'l-Hakk, "Zayıf Hadisle İlgili Üç Soru ve Üç Cevap veya Gunyetü'l-Elma'î", çev. İbrahim Canan, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (1986), 155-174.

4. Azîmâbâdî, Şemsu'l-Hak Ebu't-Tayyib, "İnci Gerdanlıklar", çev. Ali Osman Koçkuzu, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi]*, 2 (1986), 79-96.
5. Basheer, M. Nafi, "İbn Abdülvehhâb'ın Hocası: Muhammed Hayât es-Sindî ve Ashâbü'l-Hadis Metodolojisinin İhyâsı", çev. Ahmet Aydın, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/8 (2013), 203-228.
6. Hamidullah, Muhammed, "Hadis ve Sünnet", çev. Muharrem Şen, *Diyanet İlmî Dergi [Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi]*, 8/80-81 (1969), 13-16.
7. Hamidullah, Muhammed, "Hz. Peygamber Zamanında Hadisin Tedvini", çev. Nafiz Danışman, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/3-4 (1955), 1-7.
8. Leknevî, Ebu'l-Hasenât Muhammed Abdülhayy el-Hindî, "Sünen-i Erba'a ve Bazı Hadis Kitaplarında Yer Alan Hadislerin Durumu", çev. Mustafa Karataş, *Kur'an Mesajı: İlmî Araştırmalar Dergisi*, 2/19, 20, 21 (1999), 170-190.
9. Leknevî, Ebü'l-Hasenât Muhammed Abdülhay, "İbadet Hayatı ve Bidat İlişkisi", çev. Seyit Avcı, *Diyanet İlmî Dergi*, 43/1 (2007), 77-102.
10. Leknevî, M. Abdülhayy - Ebû Gudde, A., "Klâsik Dönem Bazı Tefsir, Hadis ve Tasavvuf Eserlerinde Yer Alan Hadislerin Değeri Üzerine", çev. Hayati Yılmaz, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 5/13 (2004), 469-492.
11. Nedvi, Seyyid Süleyman, "Sünnet'i Anlamaya Çalışmak ve Sünnete Olan İhtiyaç: Tahkiku Ma'ne's-Sünne ve Beyanu'l-Haceti İleyha", çev. Mahmut Kavaklıoğlu, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/2 (2002), 273-293.
12. Nedvî, Seyyid Süleyman, "Sünnetin Anlamı ve Ona Duyulan İhtiyaç", çev. Harun Reşit Demirel, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2001), 453-473. (Eserin orijinal adı: Tahkik Mana's-Sünne)
13. Numânî, Mevlâna M. Abdürreşid, "Kitâbü'l-Âsâr Mukaddimesi", çev. Mehmet Özşenel, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1996), 233-251.

SONUÇ

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi boyunca sürdürülen hadis çalışmalarına bakıldığında Hint-Pakistan coğrafyasına yönelik olanların son yıllarda artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu nicelik artışının hadis alanında yeni araştırma sahalarına ihtiyaç duyulması, İslam dünyasında hadis ilminin özellikle 18. ve 20. yüzyıllar arasında bu bölgede ihya edilmiş olması, bölgeden ülkemize gelen misafir araştırmacıların çoğalması ve bu coğrafyada oluşan hadis birikiminin özgün yönlerinin fark edilmesi gibi sebeplerden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Bu bölgenin hadis birikimini konu alan gerek lisanüstü tezlerde gerek süreli yayınlarda gerekse tercüme faaliyetlerinde niceliksel bir artış görülmekle birlikte alanın farklı disiplinleri içerisinde giderek genişleyen bir konu çeşitliliğine rastlanmamaktadır. Belli isim, eser, konu ve disiplinler üzerinde yoğunlaşma olduğu, yeni alanlara yönelme gayreti ile yapılan çalışmalara az rastlandığı söylenebilir. Hint-Pakistan bölgesi söz konusu

olduğunda ülkemizdeki hadis çalışmalarında, Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, Abdülhay el-Leknevî, Muhammed Mustafa el-Azamî, Fazlurrahman, Muhammed İdris el-Kandehlevî, Muhammed Zekeriyya el-Kandehlevi, Radiyyüddin es-Sagâni, İmam-ı Rabbânî, Zafer Ahmed et-Tehânevî, Ebu'l Â'lâ el-Mevdûdî, Enver Şah el-Keşmirî, Sehârenpûrî, Azimâbâdî, Mübârekpûrî ve Şebbir Ahmed Osmânî'nin isimleri ve onlara ait farklı disiplinlerdeki eserler ön plana çıkmaktadır.

Tercüme çalışmaları incelendiğinde belli başlı eserler üzerinde yoğunluk olduğu ve aynı eserlerin farklı kişiler tarafından birçok defa tercüme edildiği dikkat çekmektedir. Tercüme edilen eserlere içerik olarak bakıldığında sünnetin değerini ve hücciyetini ispata yönelik kitapların ön planda olduğu, yine aynı şekilde fıkıh-tasavvuf gibi disiplinleri hadisleri merkeze alarak izah etme amacıyla yazılmış kitapların bunları takip ettiği görülmektedir. Özellikle Muhammed Mustafa el-A'zami, Muhammed Yusuf el-Kandehlevi, Muhammed Enver Şah el-Keşmirî, Abdülhay el-Leknevî, Zafer Ahmet el-Osman et-Tehanevi ve Seyyid Ebü'l-A'la el-Mevdudî'ye ait eserlerin farklı kişiler tarafından değişik zamanlarda Türkçe'ye kazandırıldığı görülmektedir. Bu yazarlara ait bazı eserlerin, dil açısından güncellenme ihtiyacından kaynaklı olarak hem eski tarihli hem de yeni tarihli birden fazla tercümesi bulunmaktadır.

Bölgeyle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde, geç dönem eserlerinde istidlal amacıyla kullanılan hadislerin klasik eserlerdeki yerini tespit etmeyi ve sıhhat durumları hakkında bilgi vermeyi hedefleyen tahrir çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Tahriri yapılan eserlerin başında Mevdûdî'nin *Tefhîmu'l-Kur'an'ı*, İmam-ı Rabbânî'nin *Mektûbât'ı*, Fazlurrahman'ın *Islamic Methodology in History* isimli kitapları gelmektedir. Ayrıca Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin Hanefî mezhebinin delil olarak kullandığı hadisleri derleyip şerh ettiği ve tahrir türünün önemli örneklerinden biri olan *İ'lâû's-Sünen'i* araştırmacıların dikkatini çekmiş görünmektedir.

Hint Alt Kıtası'nda hadis âlimlerinin en çok mesai harcadığı hadis disiplini şerhçiliktir. İslam dünyasında hicrî 7. ve 10. Asırlar arasında zirve dönemini yaşayan hadis şerhçiliği sonrasında bir duraksama dönemine girmiştir. Bu duraksama döneminde inkıtaya uğramış gibi görünen hadis şerh geleneğinin miladî 18. yüzyıldan itibaren bu bölgede yeniden ihya edildiğini söylemek yanlış olmaz. Dolayısıyla ülkemizdeki hadis çalışmalarında da Hint-Pakistan âlimleri tarafından yazılmış olan şerh kitapları önemli bir yekün teşkil etmektedir. Bunlar arasında Abdurrahmân el-Mübârekfûrî'nin *Tuhfetü'l-Ahvezî* adlı Tirmizî şerhi, Muhammed Enver el-Keşmirî'nin *Feyzu'l-Bârî* adlı Buhârî şerhi, Abdülhayy el-Leknevî'nin *et-Ta'liku'l-Mümecced* isimli Muvatta şerhi, Muhammed İdris el-Kandehlevî'nin *et-Ta'liku's-şabih 'alâ Mişkâti'l-Meşâbih* isimli şerhi, Muhammed Zekeriyya Kandehlevî'nin *Evcezu'l-Mesâlik ilâ Muvatta'ı Malik* adlı şerhi, Azimabadi'nin *Avnu'l-Ma'bud'u*, Şebbir Ahmed Osmânî'nin *Fethu'l-Mülhim bi-Şerhi Sahîhi'l-İmâm Müslim* adlı şerhi, Sehârenpûrî'nin *Bezlü'l-mechûd fi halli Sünen-i Ebî Dâvûd* isimli şerhi, Şah Veliyyullah ed-Dihlevi Arapça ve farsça olarak kaleme aldığı *Muvatta* şerhleri ön plana çıkmaktadır.

Hint Alt Kıtası ile ilgili araştırmalarda kendisine şerhçilik kadar yer bulamayan hadis usulü disiplini, belli başlı eserlerle sınırlı kalmıştır. Bunların başında Zafer Ahmed et-Tehânevî'nin *Kavâid fi ulûmi'l-Hadîs'i* ve Abdülhay Leknevî'nin *el-Ecvibetü'l-Fâdile 'si* gelmektedir. Hadis ilimlerine dair çeşitli literatür çalışmalarında ise Radyyyüddin es-Sagâni'nin *ed-Dürrü'l-mültekať fi tebyîni'l-galať ve nefyi'l-lağat* adlı mevzû hadislere dair olan eseri ile *Meřâriku'l-envâri'n-nebeviyye min ('alâ) şıhâhi'l-ahbâri'l-Muřtafaviyye* adlı cem türü eseri, řah Veliyyullah Dihlevî'nin hadislerin hikmetlerini açıklamak üzere kaleme aldığı *Huccetullahil Baliğa'sı*, Abdülhayy el-Leknevî'nin *el-Âsâru'l-Merfû'a fi'l-Ahbâri'l-Mevdû'a* isimli mevzûat kitabı dikkatleri çekmektedir.

Hadis ilminin tarihi gelişimi ile ilgili konular Muhammed Hamidullah ve M. Mustafa el-A'zamî gibi belli isimlerin eserleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Hadis metodolijisi ve tartışmaları ile ilgili meselelerde de Fazlurrahman, Mevdûdî ve M. Mustafa el-A'zamî'nin isimleri ve çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Oryantalizm eleştirisi, hadis metodolojisi ve tenkidi alanlarındaki eserleriyle dikkat çeken Muhammed Mustafa el-Azamî'nin, ülkemizde bir sempozyuma da konu teşkil ettiği görölmektedir.

Hadis-sünnet görüşleriyle ön planda olan bölgesel cemaatler ilgi çeken konular arasındadır. Özellikle bu cemaatlerin hadis eğitim-öğretim metotları, hadis araştırmacılarının yöneldeği bir alan haline gelmiştir. Ehli hadis cemaati ve Kur'âniyyûn ekolü en çok araştırılan iki grup olmakla birlikte Diyobendî ve Barelvî ekolleri de yeni yeni dikkatleri çekmeye başlamıştır. Ayrıca Nedvetü'l-ulemâ tarafından yürütölen eğitim faaliyetleri de araştırmacıların yöneldeği yeni alanlardan biri olmuştur.

Hindistan coğrafyasının diğer ilim merkezleriyle olan irtibatı, hadis almak için buradaki ilim merkezlerine yapılan yolculuklar, buradaki âlimlerin diğer bölgelere yaptığı hadis rihleleri, icazetle okutulan hadis eserleri, klasik hadis musannefatının Hindistan bölgesindeki nüshaları, hadis eğitim-öğretim metotları, isnadlı hadis/eser rivayeti, başta usül ilmi olmak üzere hadis ilimlerinin bölgedeki gelişimi ve literatürü gibi bazı konuların henüz araştırmacıların merakını celbetmediği ve yeni alanlar olarak değerlendirilebileceği belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

DERGİPARK, <https://dergipark.org.tr/>

İSAM, Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Veri Tabanları, <http://ktp.isam.org.tr/>

Polat, Selahattin (ed.). *Hadis Tarihi ve Usulü*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019.

SOBİAD, Sosyal Bilimler Atıf Dizini, <https://atif.sobiad.com/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

